

Tips en voorbeelden

Vak(ken) afronden op een hoger niveau

Dit document hoort bij Vak afronden op een hoger niveau
van de themapagina Maatwerk.

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Tips en voorbeelden bij vak afronden op een hoger niveau

Je wilt een leerling of meerdere leerlingen een vak af laten ronden op een hoger niveau. Dit wil je goed organiseren. We geven in dit document tips en voorbeelden die je kunnen helpen om dit op jullie manier vorm te geven. We kijken naar het selectieproces, het PTA, het rooster, de begeleiding die nodig is voor de leerling(en) en als laatste kijken we naar de planning.

In de praktijk zien we, binnen de wettelijke ruimte, twee scenario's:

Scenario 1

Een leerling volgt vanaf leerjaar drie het programma van een vak(en) van een niveau hoger. Bijvoorbeeld een tl-leerling die voor wiskunde het havo programma volgt, of een havoleerling die Frans op vwo niveau wil afronden. Slaagt de leerling onverwachts niet, dan doet hij herexamen op het niveau van de leerweg waar hij in zit.

Scenario 2

Voor een moderne vreemde taal of een vak waar een certificaat voor gehaald kan worden, bijvoorbeeld techniek of ICT, volgt de leerling eerst het ingekorte onderwijsprogramma van een vak en sluit dit een jaar eerder af met een centraal examen. In het daaropvolgende jaar volgt de leerling een programma op weg naar een (inter)nationaal erkend certificaat.

Selectieprocedure

Het selecteren van leerlingen om een vak op een hoger niveau te laten afronden is een doorlopend en transparant proces met rollen voor mentor/coach, docenten, leerling en ouders. Op school bepalen jullie zelf op welke criteria jullie selecteren. Dit is een voorbeeld van een selectieprocedure van een school die een versnelde route van tl naar het hbo aanbiedt:

Bij leerlingen die in aanmerking willen komen voor ons maatwerktraject kijken we naar:

- het rapportcijfer en het vereiste eindniveau van het gekozen vak;
- prestaties bij de overige vakken;
- motivatie en willen presteren;
- studiehouding en –vaardigheden (zelfstandig werken, grotere hoeveelheden stof aankunnen en plannen).

De eerste twee punten bespreek je met het docententeam van de klas waarin de leerling zit. De overige twee punten bespreek je met de leerling en zijn ouders. Het eindadvies ligt bij de mentor/coach, de docent van het betreffende vak en de decaan. Uiteraard worden de adviezen van de overige vakdocenten hierin meegenomen.

Gespreksformulier

Om motivatie en vaardigheden in kaart te brengen, bespreek je eerst met je leerling onderstaande vragen. Vervolgens vul je in een gesprek met de leerling en zijn ouders het formulier samen in.

Persoonlijke gegevens (vooraf in te vullen door gespreksleider)
Datum:
Aanwezig:
Naam leerling:
Geboortedatum:

Uitspraak docententeam:
Motivatie/ambitie en willen presteren
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is je pakketkeuze (sector)? Waarom? 2. Heb je al een idee over vervolgopleiding en/of een beroep? 3. Waarom wil je dit vak afronden op een hoger niveau? 4. Wat vinden je ouders van jouw ambitie?
Studiehouding en –vaardigheden
<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoeveel tijd besteed je nu gemiddeld per dag aan je huiswerk (onderscheid maken tussen huiswerk maken en leren)? 0 – 1 uur / 1 – 2 uur / meer dan 2 uur 2. Zijn er vakken die je moeilijk vindt en waar je veel tijd aan besteedt? 3. Wat is de reden? Leerstof, werkwijze, interesse, docent? 4. Welke hobby's heb je en hoeveel tijd besteed je hieraan? Is dit goed te combineren met meer uitdaging op school? 5. Kun je hulp krijgen bij je huiswerk? Van wie? 6. Maak je gebruik van een planning of studiewijzer? 7. Ben je zenuwachtig voor een toets? Wat is de oorzaak? 8. Wat vind jij een goed cijfer? Ben jij teleurgesteld als je een minder goed cijfer haalt?

Het PTA

De school stelt jaarlijks voor 1 oktober een programma van toetsing en afsluiting (PTA) vast voor een cohort leerlingen. Het is een juridisch document dat door de school wordt opgestuurd aan de Inspectie en verstrekt wordt aan de examenkandidaten. Het PTA kan ook een individueel karakter hebben of voor een kleine groep gelden.

In het PTA staat in elk geval:

- welke onderdelen van het examenprogramma worden getoetst;
- de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen;
- de wijze waarop het schoolexamen plaatsvindt;
- de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen worden aangeboden;
- de herkansingsmogelijkheden;
- hoe het cijfer voor het schoolexamen tot stand komt.

Een eenmaal vastgesteld PTA mag alleen bij hoge uitzondering tussentijds worden gewijzigd (Eindexamenbesluit, artikel 31.2, 2015).

Wanneer jullie er voor kiezen om een leerling een vak op een hoger niveau te laten afronden én ervoor kiezen om deze leerling in het voorlaatste jaar centraal examen te laten doen (scenario 1), heeft dit uiteraard consequenties voor het PTA. De lesstof en SE-toetsen voor het betreffende vak verspreid je in dat geval over één in plaats van twee leerjaren of twee in plaats van drie leerjaren.

Het rooster

Een leerling die een vak op een hoger niveau volgt, heeft een ander rooster dan zijn klasgenoten. Dit is een voorbeeld van een rooster van een tl-leerling die het vak Engels op havoniveau afrondt (scenario 1). Het rooster laat zien dat de leerling (na de herfstvakantie) de lessen Engels die op de havo gegeven worden volgt en de vakken die dan gemist worden zelfstandig inhaalt.

De mentor heeft minimaal een keer per week een afspraak met de leerling. Het tijdstip van deze wekelijkse afspraak kan variëren. In het voorbeeldrooster staat daarom geen vast contactmoment gepland. Het biedt hiervoor evenwel voldoende ruimte.

Rooster vierde jaar, semester 1					
	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
1 ^{ste} uur	CKV2	biologie	muziek	ns2	
2 ^e uur		Engels volgens rooster havoklas	ns2	ns2	
3 ^e uur			zelfstandig werk 307	biologie	Engels volgens rooster havoklas
4 ^e uur		zelfstandig werk 307	Nederlands	wiskunde	
5 ^e uur	biologie	wiskunde	zelfstandig werk 307	CKV2	
6 ^e uur	biologie	zelfstandig werk 307		ns1	wiskunde
7 ^e uur	Lo	Nederlands			Nederlands
8 ^{ste} uur					

	Vakken in klassenverband waarbij leerling aanwezig moet zijn (mogen nooit vervangen worden door vakken te volgen op de havo)
	Zelfstandig werken in open leeromgeving om de uren in te halen die gemist zijn, omdat Engels op de havo werd gevolgd
	Reguliere lessen in klassenverband
	Volgen van Engelse lessen op de havo

Begeleiding van de leerling

Als je een leerling begeleid die een of meer vakken op een hoger niveau afrondt zijn naast jou ook de mentor/coach (en/of teamleider) en de decaan betrokken bij het begeleiden van jouw leerling. Het is daarom belangrijk helder te formuleren welke begeleiding hij nodig heeft en wie welke taken en/of rollen op zich neemt. Het opstellen van een overzicht helpt.

In dit overzicht staan de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van degenen die betrokken zijn. Je zorgt ervoor dat jouw leerling antwoord heeft op onderstaande vragen:

- Wie ondersteunt mij bij het plannen?
- Wie bewaakt samen met mij de voortgang?
- Bij wie kan ik terecht voor vakinhoudelijke vragen?
- Wanneer kan ik terecht bij de vakdocent?
- Waar staan alle benodigde leermaterialen?
- Wanneer kan ik een toets maken?
- Wie schrijft me in voor de diverse vakonderdelen/examens?

Speciale aandacht voor de docenten van de vakken die de leerling soms mist

Het rooster maakt duidelijk dat er consequenties zijn voor andere docenten. Als een leerling hun vak mist omdat hij bijvoorbeeld in een havoklas meeloopt:

- hebben zij leermaterialen nodig waarmee de leerling zelfstandig kan werken in de uren die hiervoor in het rooster gepland zijn;
- maken ze afspraken over waar en hoe zij te bereiken zijn in het geval de leerling niet zelfstandig verder kan werken tijdens zelfstudie uren;
- maken ze afspraken met de leerling hoe en wanneer contact opgenomen kan worden bij overige vragen.

Voorbeeldmatig ingevuld overzicht

De vakdocent van het vak dat op een hoger niveau aangeboden wordt:	
<ul style="list-style-type: none">— geeft les;— adviseert bij selectie;— signaleert voortgang van de leerling m.b.t. het vak;— past samen met examensecretaris PTA aan;— bespreekt PTA met leerling.	Taken
<ul style="list-style-type: none">— is verantwoordelijk voor:<ul style="list-style-type: none">o het PTA;o maatwerk;o leermateriaal dat zelfstandig uitgevoerd kan worden;o passende leermaterialen;o voorbeeldtoetsen en schoolexamens.	Verantwoordelijkheden
<ul style="list-style-type: none">— verwijst leerling door naar mentor bij problemen.	Bevoegdheden
De mentor/coach:	
<ul style="list-style-type: none">— bespreekt met de leerling hoe de begeleiding is georganiseerd;	Taken

<ul style="list-style-type: none"> — begeleidt leerling persoonlijk (min. 1 x per week gesprek); — signaleert voortgang van de leerling m.b.t. alle vakken; — houdt contact met de docenten die ook betrokken zijn; — onderhoudt contact met de ouders. 	
<ul style="list-style-type: none"> — is verantwoordelijk voor persoonlijke begeleiding; — is verantwoordelijk voor de organisatie omtrent voortgang leerling (inschrijven examens, cursussen etc.). 	Verantwoordelijkheden
<ul style="list-style-type: none"> — verwijst leerling door naar zorg. 	Bevoegdheden
De decaan	
<ul style="list-style-type: none"> — onderhoudt contact met vervolgonderwijs over meerwaarde van het onderwijsprogramma per vak; — organiseert bijeenkomsten voor ouders en leerlingen omtrent de scenario's; — zorgt voor goede documentatie aan leerlingen. 	Taken
<ul style="list-style-type: none"> — Is verantwoordelijk voor het bijhouden en verstrekken van informatie rond de scenario's. 	Verantwoordelijkheden

Tijd en planning

Het organiseren van maatwerkroutes is een kwestie van goed plannen. Als voorbeeld vind je hier een overzicht van de te nemen stappen en een tijdsplanning van een voorbeeldmatige tl-leerling. Aan de hand hiervan werk je de procedure verder uit. In het voorbeeld gaan we ervan uit dat de decaan, de mentor/coach en de vakdocent een rol vervullen bij de begeleiding van de leerling.

Voorbeeld tijdpad tl-leerling	Scenario 1	Scenario 2	
Vakdocent signaleert een leerling die in aanmerking komt of een leerling geeft aan dat hij graag wil meedoen.	Eind onderbouw Begin bovenbouw		Leerjaar 3
Vakdocent en mentor/coach beoordelen (in overleg met betreffende onderbouwdocent) of de leerling: <ol style="list-style-type: none"> over voldoende doorzettingsvermogen en motivatie beschikt; zelfstandig grote stukken stof tot zich kan nemen; de leerstof op havoniveau vanaf november leerjaar 3 aan zou kunnen (scenario 1); de tl-leerstof van leerjaar 3 en 4 in één jaar aan zou kunnen (scenario 2). 	Begin september		
Mentor bespreekt de twee mogelijkheden met de leerling en vraagt hem dit thuis te bespreken	Half september		
Mentor spreekt met de leerling en zijn ouder(s) (zie gespreksformulier)	Eind september		
Leerling geeft zijn beslissing door aan de mentor (eventueel worden afspraken beschreven en ondertekend)	Voor de herfstvakantie		
Leerling start het havo-programma van het betreffende vak	Na herfstvakantie		
Vakdocent neemt contact op met de secretaris van het eindexamen		Na herfstvakantie	
Secretaris van het eindexamen maakt een aangepast PTA vmbo-tl voor de leerling		1 november	
Het PTA wordt officieel uitgereikt aan mentor/coach, docent en leerling	Tegelijk met havo klas	week later	
Mentor meldt leerling aan voor het centraal schriftelijk examen tl		Voor 1 februari	
Leerling rond schoolexamen vmbo-tl af		april	
Leerling doet centraal examen vmbo-tl		mei	
Leerling start leerstof (inter)nationaal certificaat		na het examen	
Mentor meldt leerling aan voor het havo-examen	voor 1 februari		Leerjaar 4
Mentor meldt leerling aan voor een Internationaal Certificaat		diverse data	
Leerling doet examen	mei	diverse data	